

LITERATURA ȘI ARTA

SĂPTĂMÂNAL AL SCRIITORILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA
JOI, 28 februarie 2013. FONDAT LA 3 OCTOMBRIE 1954
NR. 9 (3522)

POESIS

Radu CÂRNECI

ÎN PRIMĂVARĂ SÂNGELE DĂ MUGURI

În primăvară sângele dă muguri și sunt de veghe tot la vechi altar cu mir la-ncheieturi și greu de har cu așteptări – mistuitoare ruguri.

Centaurii de piatră-n mine iar se răzvrătesc de sub tăceri și juguri și carnea în aprinse tăvăluguri mă chinuie cu spaimel-e, barbar.

Și de atât aprinsă nebunie sunt ca un munte de iertare plin și vreau să-mi vii acum ca o făclie

sub cerul care, coborând alin, mă va îndupleca să-ți dau, din mine icoanele de aur și rubine...

LA EST DE VEST

Întâmplări cu Grigore Vieru (3)

Dragoste și ură

N-a existat, cred, nicăieri în lume un alt poet care ar fi fost iubit atât de mult și, totodată, care ar fi fost urât atât de mult.

Pentru ce a fost iubit Grigore Vieru?

Pentru talent, curaj, omenie, demnitate, consecvență, dărzenie, bunătate, credință, curățenie, verticalitate...

Pentru ce a fost urât Grigore Vieru?!

Pentru talent, curaj, omenie, demnitate, consecvență, dărzenie, bunătate, credință, curățenie, verticalitate...

Era iubit de către unii pentru același lucru pentru care alții îl urau... Și viceversa.

Rătăcit în „Rossia”

Prima zi de deputație în Sovietul Suprem al URSS. Suntem cazați la „Rossia”, un hotel-mastodont, un adevărat oraș în oraș, unul dintre cele mai mari din Europa.

Completăm niște fișe, după care Vieru mă întreabă:

– În ce cameră ești cazat?

– 1123...

– Dar eu?

– 1124... Scrie undeva, îmi spune. Notează și numărul meu. Ai notat?

– Da.

– În ce cameră ai zis că ești cazat?

– 1123...

– Dar eu?

– 1124...

– Te rog să îți minte.

Și tot așa de vreo zece ori.

– Ce număr ai spus că are camera mea? Dar a tu? Ai consențat? Să-mi dai și mie o foaie cu numărul camerei mele... Vezi să nu le pierzi...

Ca până la urmă să-mi explice de ce poetul este atât de insistent.

Fusese invitat ceva mai demult la un simpozion dedicat literaturii pentru copii la Moscova. Era cazat tot la „Rossia”. A fost reținut atunci acasă la Stanislav Rassadin, unul dintre traducătorii săi în rusește. S-a întors la hotel după miezul nopții. Tinea minte numărul camerei sale – 1440 –, dar când a dat să intre în ea, în patul lui dormea un negru. Și-a cerut scuze de la el, dar africanul, în loc să se dea mai la o parte ca să încapă și Vieru în patul îngust, i-a spus că dacă nu părăsește imediat camera, îl aruncă pe geam de la etajul 14.

Iese Vieru pe culoar. Se plimbă un pic. Își zice, poate a uitat ceva și coboară jos la recepție. Acolo moșneaga un moșneguț, Vieru îl salută și-l întreabă amabil:

– Spuneți-mi, vă rog, în ce cameră locuiește Grigore Vieru? („Скажите пожалуйста, в какой комнате проживает Григорье Вьеру?”)

Acela deschide somnoros un registru, parcurge atent cu privirea mai multe pagini, ca să închidă catalogul la loc și să-l anunțe cu voce sobră:

– O atare persoană nu este cazată în hotelul nostru! („Такой у нас не проживает!”)

Apoi, când Vieru s-a așezat pe unul dintre fotolii să aștepte să se facă ziuă ca să clarifice problema, recepționarul l-a avertizat că nu este permis să stea acolo.

Poetul a ieșit din hotel. Dar afară erau -30°C. După ce îngheață de-a binelea, se mai apropie o dată de omul de la recepție.

– Vă rog să mă iertați. N-ați putea să-mi spuneți, totuși, unde locuiește Grigore Pavlovici Vieru din Moldova? („Извините пожалуйста, не смогли бы вы сказать в какой комнате проживает Григорье Павлович Вьеру из Молдавии?”)

Moșul, evident iritat, și fiindcă fusese trezit din moțaiala lui, nu-l mai lasă să continue:

– Tiner, nu fiți obraznic! Părăsiți imediat locul! Altfel, chem miliția! („Молодой человек, не хулиганьте! Освободите немедленно помещение! А то я вызову милицию!”)

După care Vieru, cu vocea lui timidă, încearcă să-i explice cerberului:

– Eu sunt Grigore Vieru! („Я Григорье Вьеру!”)

Bătrânul se pare că, în sfârșit, s-a trezit, mai caută o dată în registru, iar nu-l găsește, și atunci îi telefonează recepționarului din afară, care-i explică unde să caute un alt registru, în care, în fine, îl găsește trecut pe Grigore Vieru, anunțându-l:

– Dumneavoastră sunteți cazat în camera 1440, dar în partea de sud a hotelului. („Вы размещены в 1440-й комнате южной стороны гостиницы.”)

Și-l lămurăște cum să ajungă la intrarea numită „de sud”.

Vieru iese în stradă și, ca să nu rătăcească, ia un taxi, acela face înconjurul hotelului de mai multe ori și-l lasă la intrarea căutată.

– După aceea, îmi spune Vieru, am stat închis în camera mea vreo trei zile, până la plecarea avionului: mă temeam să mă ies din hotel ca să nu rătăcesc din nou...

Aici poetul face o pauză scurtă, ca să mai întrebe o dată:

– În ce cameră zici că-am fost repartizat? 1124? Dar tu? 1123? Ai notat? Scrie pe o foaie numărul camerelor. Notează bine. Și vezi să nu pierzi hârtiuțele... Ca pe a mea am pierdut-o deja.

Lecție de exigență

A fost bine cunoscută exigența lui Grigore Vieru pentru fiecare cuvânt al său scris și tipărit. Când scriitorul prezenta vreun articol, știam că activitatea redacției noastre va fi într-un fel paralizată: Domnia Sa urmând să-și redacteze textul până în ultima clipă.

Venea la redacție în zilele de vineri.

Lunea aducea o altă versiune.

Măști redacta toată ziua textul de luni, ca până la urmă să-avem de-a face cu un cu totul alt text.

Miercuri dicta toată ziua eseu în ultima lui variantă.

Într-o joi dimineața a sosit la redacție la prima oră.

Îl văd mototolind ceva în mână...

– Mai am niște adăugiri, îmi spune.

– Domnule Vieru, azi e joi, revista a apărut deja, îi spun și-i arăt publicația.

– Da?! Se uită mirat la mine. Azi e joi? Și mă privește neîncredător, dar cu o doză de speranță:

– Și nu se mai poate face nimic?

– Nu.

– Bine, zice resemnat. Și bagă hârtia în buzunar. Păcat că fraza esențială a rămas în afara textului...

La Vieru toate frazele erau esențiale. Chiar și cele care nu mai încapsuseră în textul propriu-zis.

Rușii și mancurții

A iubit săptămânalul „Literatura și arta”. Era, cum susținea chiar el, a doua lui casă.

În 1987, când Biroul Comitetului Central amenința să închidă publicația, emițând o Hotărâre (din 22 septembrie 1987), „Cu privire la neajunsurile grave în activitatea săptămânalului „Literatura și arta”, în poemul „13 strofe pentru mancurți” (mancurt este omul fără memorie), Grigore Vieru scrisese în apărarea revistei:

Ei ne hăcuiră graiul

Și doina, și harta,

Ei, care astăzi vânează

„Literatura și arta”.

Acest poem plin de durere și revoltă a fost tipărit în 1988 și în ziarul moscovit „Izvestia”, cu cel mai mare tiraj în fosta URSS, într-o traducere făcută tendențios cu titlul „13 ceterostihii protiv russkikh” („13 strofe contra rușilor”).

Un deputat rus, sovînul V. Prohanov scria într-un comentariu alături ca locul unor „poetraștri” ca Vieru este la închisoare.

Și poate că poetul nostru ar fi ajuns acolo, dacă nu se destrămă la timp închisoarea.

Învinuiri

Vieru era învinuit că vrea să româneze limba... română.

Îmi spunea:

– Nebunii aceștia se vor apuca mâine să mă traducă în „limba moldovenescă”.

Grigore Vieru – împăratul

Am fost invitat recent la o manifestare dedicată lui Grigore Vieru la o grădiniță din Chișinău.

După ce picii recită și cântă cântece pe versurile dragului nostru poet, îi întreb pe micuți:

– Copii, dar cine a fost Grigore Vieru?

Un picii ridică mâna:

– Grigore Vieru a fost un împărat!

– Bravo, zic.

Educatorea se uită muștrător la mine.

Continuu dialogul:

– Și ce-a făcut acest împărat?

– S-a bătut cu balaurii..., zice o codănețuță.

– Și cu turcii..., sare un alt codănel.

– Văd că știți, le zic.

Educatorea mă privește și mai contrariată.

– Așa e, copii!, zic. Grigore Vieru a fost un împărat al poeziei, și s-a bătut cu balaurii minciunii și cu turcii de la guvernare...

Abia acum educatoarea răsuflă ușurată.

Către sfârșitul întrunirii noastre îi întreb pe prichindei:

– Ce vreți să faceți, copii, când veți crește mari?

Și un făt îmi răspunde:

– Vrem și noi să ne batem cu balaurii și cu turcii... Ca Grigore Vieru...

Pentru acești micuți Grigore Vieru este mai degrabă un personaj de basm, care a scris și poezii.

Amintiri din viitor

Prin anul 2050 un copil îl întreabă pe tatăl său:

– Tăticule, cine a fost Vladimir Voronin?

Acela nu știe, dar la un moment dat își aduce aminte:

– Ah, da! Mi-am amintit: a fost un demnitar de stat de pe timpurile poetului Grigore Vieru.

Bieții împărați, ei nici nu știu cine-s adevărații împărați!

Nicolae DABJA

PUBLICAȚIE DE LIMBA ROMÂNĂ

Mărișor. Studiu fotografic: Victor Lavric

Având în vedere ultimele evenimente politice din Republica Moldova, care au marcat începutul anului 2013, precum și pericolul escaladării confruntărilor politice și al extinderii undeii de șoc a acestora asupra întregii societăți, Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Republicii Moldova a decis să lanseze public prezentul

Apel

către clasa politică din Republica Moldova

„AVEM NEVOIE DE O ȚARĂ – PARTE A MARIII FAMILII EUROPENE”

Având în vedere ultimele evenimente politice din Republica Moldova, care au marcat începutul anului 2013, precum și pericolul escaladării confruntărilor politice și al extinderii undeii de șoc a acestora asupra întregii societăți, Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Republicii Moldova a decis să lanseze public prezentul

De aproape două luni, societatea din Republica Moldova a devenit ostatică a dezbaterilor și confruntărilor politice la vârf. Este o situație care comportă pericole evidente, dacă luăm în considerare importanța perioadei pentru parcursul european al statului nostru, dar și încrederea tot mai redusă (conform sondajelor) a societății față de clasa politică. Obiectivul integrării europene, promovată intens în ultimii trei ani de Alianța partidelor de orientare europeană, aflate la guvernare, riscă să fie subminat de neînțelegerile mărunte și de lipsa de încredere care domină dialogul politic. Treptat, aceste dispute păguboase au pus stăpânire pe discursul public, iar subiectele vitale procesului de dezvoltare și modernizare a statului au fost trecute pe al doilea plan.

Anul 2013 este un an decisiv pentru ralierea noastră la principiile democrației europene și integrarea ulterioară în Uniunea Europeană. Semnarea unui acord plenar de asociere în UE marchează trecerea relațiilor moldo-comunitare la o nouă etapă de dezvoltare. Calitatea de membru al familiei europene nu înseamnă doar beneficii politice și economice, dar – înainte de toate – aderența la un spațiu bazat pe principiile statului de drept, drepturi și libertăți fundamentale garantate, instituții în serviciul exclusiv al cetățeanului și o societate civilă proactivă. Altfel spus, aderența la UE înseamnă Dreptate, Libertate și Bunăstare pentru fiecare cetățean.

Noi, reprezentanții comunității științifice din Republica Moldova, beneficiem deja de avantajele spațiului european al cunoașterii. Faptul că republica noastră a devenit, de la 1 ianuarie 2012, stat asociat la Programul Comunitar PC7 pentru știință și dezvoltare tehnologică – statut care ne oferă drepturi similare celor din statele membre ale UE – a permis comunității științifice din

Republica Moldova să beneficieze de cea de-a cincea libertate europeană – libertatea circulației cunoștințelor. Prin aceasta am reușit să atragem expertiza europeană în rezolvarea problemelor cu care se confruntă Republica Moldova, contribuind, în același timp, la identificarea soluțiilor pentru provocările paneuropene.

Astăzi, mai mult decât oricând, eforturile instituțiilor guvernamentale trebuie orientate spre realizarea pleneră a reformelor de pe agenda europeană. Capacitățile creative ale partidelor politice pot fi deosebit de utile în acțiuni de lobby la nivel extern, menite să consolideze relațiile RM cu UE, dar și în organizarea de campanii naționale de informare a populației privind beneficiile integrării europene. Actorii politici trebuie să conștientizeze că politica eficientă, înțeleaptă presupune și arta compromisului, ceea ce înseamnă jertfirea ambițiilor de partid în numele realizării interesului național, al unei cauze istorice.

În contextul celor expuse mai sus, considerăm necesare următoarele acțiuni:

1. Stoparea imediată a luptelor politice, a acuzațiilor publice reciproce și a cederii la un proces eficient de dialog. Clasa politică este obligată să dea dovadă de un grad înalt de cultură politică în vederea identificării consensului pentru realizarea pleneră a interesului național pro-european;

2. Fundamentarea activității alianței de guvernare în baza unei liste a reformelor ce urmează a fi realizate în vederea avansării parcursului european al statului nostru. Crearea consiliilor consultative cu participarea comunității științifice, a societății civile și a actorilor interesați de monitorizarea evoluțiilor pe fiecare domeniu în parte;

3. Neadmiterea extrapolării dezbaterilor politice în cadrul altor instituții de stat, decât organul legislativ;

4. Păstrarea funcționalității instituțiilor guvernamentale și realizarea de către acestea a prevederilor programului de guvernare asumat;

5. Canalizarea concurenței dintre componentele AIE spre realizarea obiectivelor fixate în programul de

guvernare pe domeniile sectoriale de care sunt responsabile;

6. Evitarea nimirii în funcțiile publice conform principiului apartenenței politice, dacă acest lucru este în detrimentul principiului meritocrației;

7. Depunerea unor eforturi de către întreaga clasă politică pentru a nu admite antagonizarea societății și tensionarea social-politică din Republica Moldova, paacea, liniștea și armonia socială fiind chezașia succesului pe drumul european.

8. Solicităm ca președintele Republica Moldova, în calitate de garant al Constituției, să-și asume misiunea de a convoca partidele parlamentare în vederea desfășurării unor consultări pentru depășirea crizei politice.

Indemnăm clasa politică din Republica Moldova să se pătrundă de importanța misiunii ce-i revine și de șansa istorică ce ni se oferă în anul 2013, șansa pe care poporul nostru a așteptat-o sute de ani pentru a reveni acasă, în familia țărilor europene, de unde a fost rupt fără voia lui. De Dumneavoastră, stimai politicieni și oameni de stat, depinde dacă vă va rămâne numele înscris cu litere de aur în Istoria Neamului sau în alt mod. Reamintim în încheiere un dicton al unui om politic înțelept, care poate suli drept fără călăuzitor: „Un om politic se gândește la electorat, un om de stat se gândește la Istorie și destinele Patriei!”

Chișinău, 25 februarie 2013

Membrii Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică:

Acad. Gheorghe Duca, acad. Ion Ababii, acad. Ion Bostan, acad. Grigore Belostecinic, acad. Ion Tigheanu, acad. Gheorghe Rusnac, acad. Boris Găină, acad. Stanislav Groza, acad. Gheorghe Țăbărnea, acad. Valeriu Canțer, acad. Leonid Culic, m. c. Ion Guceac, m. c. Mariana Slapac, m. c. Viorel Prisăcariu, dr. hab. Irina Condrea, dr. hab. Ana-Maria Plămădeală, dr. Alexandru Roșca

ALEGEREA

Când afirmăm că omul e întruchiparea marilor extreme, ne gândim, în primul rând, la faptul că sunic, iar taurul te face bătaș și egoist.

Am surăs a neîncredere.

– Și care dintre ei câștigă? am vrut să știu.

– Câștigă cel la care îți mai mult...

Atunci, firește, n-am înțeles prea bine mesajul alegoric. Peste ani însă, mi-am dat seama că noi înșine decidem dacă ne transformăm în fiare sau în oameni cumsecade.

O veche legendă povestește că pe timpuri, într-un orașel-cetate, locuia un înțelept bătrân pe care toată lumea îl considera un pic nebun, deoarece purta cu sine pretutindeni un vas cu apă și o torță.

– De ce umbli mereu cu torța și găleata? l-a întrebat un tânăr. Ce vrei să faci cu ele?

Plin de seriozitate, bătrânul i-a răspuns:

– Cu torța vreau să dau foc la paradis, iar cu apa să dor să sting infernul.

– Frumoasă glumă, a răs cel tânăr.

– Eu nu glumesc, i-a replicat bătrânul.

– Ce fel de taur? am întrebat-o eu.

Între morală și filozofie

ai parcurs numai doi, asta nu înseamnă că ai ajuns în vârful muntelui. Fără perseverență, nu te ridici mai sus de neputință.

O parabolă creștină spune că la o biserică a venit odată un biet enoriaș și s-a mărturisit:

– Am păcătuțit, părinte. Ce să fac?

– Ridică-te, fiule, l-a sfătuit părintele.

– Omul și-a căutat de treabă, dar, l-a o lună, a revenit lângă altar.

– Am păcătuțit, părinte. Ce să fac?

– Ridică-te, a auzit același sfat.

După alte două săptămâni, când bietul om s-a prezentat din nou la preot, acesta l-a îmbărbătat ca totdeauna:

– Ridică-te!

– Dar până când, părinte? s-a revoltat sărmanul om care nu izbutea să iasă din păcat.

– Până când vei reuși! i-a răspuns cu fermitea preotului.

Suntem întruchiparea marilor extreme. Acum o știi și tu. Așa că nu te revolta și nu da vina pe destin. Întoarce-te spre „taur”. l-a l de coarne. Luptă. Sângerează. Fă minuni! Și tu uită: minunea cea mai mare ești tu însuși!

Aurelian SILVESTRU